

Vabariigi Valitsuse määruse „Abja valla, Halliste valla, Karksi valla ja Mõisaküla linna osas haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Vabariigi Valitsuse määruse „Abja valla, Halliste valla, Karksi valla ja Mõisaküla linna osas haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmine“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) eesmärgiks on Eesti haldusterritoriaalse korralduse muutmine uue haldusüksuse moodustamisel kohaliku omavalitsuse üksuste (edaspidi ka *omavalitsus*) volikogude algatusel. Eelnõu toetub omavalitsuste initsiatiivile algatada omaalgatuslikult omavalitsuste ühinemine moodustamiseks tugevam, võimekam ja jätkusuutlikum omavalitsusüksus.

Eestis on hetkel 15 maakonda ning 213 omavalitsust, mis jagunevad 183 vallaks ja 30 linnaks. Eelnõuga muudetakse haldusterritoriaalset korraldust Viljandi maakonnas. Hetkel kuulub Viljandi maakonda kolm linna ja üheksa valda, pärast haldusterritoriaalse korralduse muutmist jääb maakonda kaks linna ja seitse valda. Omavalitsuste koguarv Eestis väheneb kolmeomavalitsuse võrra 210-le, kokku 181 valda ja 29 linna^{1,2}.

Ühinevad omavalitsused on³:

- 1) Abja vald (pindala 290,2 km² ja rahvaarv 2173),
- 2) Halliste vald (pindala 267,1 km² ja rahvaarv 1487),
- 3) Karksi vald (pindala 321,5 km² ja rahvaarv 3347),
- 4) Mõisaküla linn (pindala 2,2 km² ja rahvaarv 784).

Eelnõuga rahuldatakse sisuliselt Abja valla, Halliste valla, Karksi valla ja Mõisaküla linna esitatud taotlused haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks ning moodustatakse nimetatud valdade ühinemise teel uus haldusüksus nimega Mulgi vald (kogupindala 881 km², rahvaarv 7791⁴).

¹ Arvestades vaid eelnõus esitatud ühinemist. Vabariigi Valitsuse 21.07.2016 määruste nr 82 ja 83, 22.12.2015 määruste nr 151–153, 29.12.2016 määruste nr 168–174, 06.01.2017 määruste nr 3–5, 12.01.2017 määruste nr 6–12 ja 26.01.2017 määruste nr 18–28 ja 30–36 jõustumisel väheneb omavalitsuste koguarv Eestis 116-le, kokku 98 valda ja 18 linna. Arvestades Vabariigi Valitsuse istungile esitatud Haanjamaa valla, Hiiumaa valla, Kehtnakandi valla, Lahemaa valla, Mulgi valla, Põhjaranniku valla ja Võhandu valla moodustamise eelnõusid väheneb omavalitsuste koguarv veel 14 omavalitsuse võrra 102-le, kokku 85 valda ja 17 linna.

² Kuna taotletud haldusterritoriaalse korralduse muudatus jõustub 15. oktoobri 2017 toimuva korraliste kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste käigus koos teiste haldusreformi käigus läbiviidatavate ühinemistega, siis muutub omavalitsuste koguarv ning valdade ja linnade arv veelgi.

³ Elanike arv rahvastikuregistri andmetel 1. jaanuari 2017 seisuga.

⁴ Elanike arv rahvastikuregistri andmetel 1. jaanuari 2017 seisuga, ühinemise hetkeks võib-olla muutunud.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Rahandusministeeriumi regionaalhalduse osakonna nõunik Kaie Künigas (e-post kaie.kyngas@rahandusministeerium.ee; tel 611 3080), eelnõu ja seletuskirja koostamises osalesid ka regionaalarengu õigusnõunik Olivia Taluste (e-post olivia.taluste@rahandusministeerium.ee; tel 611 3092) ja regionaalhalduse osakonna nõunik Ave Viks (e-post ave.viks@rahandusministeerium.ee; tel 611 3079).

Eelnõu õiguslikku kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi õigusosakonna jurist Heili Jaamu (e-post heili.jaamu@fin.ee; tel 611 3645). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Rahandusministeeriumi õigusosakonna keeleteimetaja Sirje Lilover (e-post sirje.lilover@fin.ee; tel 611 3638).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõu on seotud Eesti Keskerakonna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ning Isamaa ja Res Publica Liidu valitsusliidu aluspõhimõtete 2016-2019. aasta 8. peatüki eesmärgiga „Kohalike omavalitsuste otsustusõiguse ja vastutuse suurendamiseks ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel viime ellu haldusreformi“.

Moodustatav omavalitsusüksus vastab haldusreformi seaduse §-s 3 sätestatud omavalitsusüksuse miinimumsuuruse kriteeriumile.

Eelnõuga muudetakse Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ kehtivat redaktsiooni, avaldamismärkega RT I, 29.08.2014, 16, Viljandi maakonda käsitlevas osas.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb neljast paragrahvist, millega muudetakse haldusterritoriaalset korraldust, määratakse uuele haldusüksusele nimi ja piirid ning korraldatakse piiride kandmine riigi maakatastri kaardile. Eelnõuga muudetakse ka Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määrust nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ Viljandi maakonda puudutavas osas. Eelnõus sätestatakse haldusterritoriaalse korralduse muutmise jõustumise aeg.

Ülevaade ühinemismenetlusest ja läbirääkimistest

Karksi Vallavolikogu tegi 16. veebruari 2016 otsusega nr 164 „Haldusterritoriaalse korralduse muutmise algatamine ning ettepaneku tegemine ühinemisläbirääkimiste alustamiseks“ Tarvastu Vallavolikogule, Abja Vallavolikogule, Halliste Vallavolikogule ning Mõisaküla Linnavolikogule ettepaneku alustada läbirääkimisi haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks eesmärgiga moodustada omavalitsuse ühinemise tulemusena uus omavalitsusüksus. Ettepanekuga nõustusid Karksi Vallavolikogu (27. aprill 2016 otsus nr 18), Abja Vallavolikogu (15. aprill 2016 otsus nr 90), Halliste Vallavolikogu (30. märts 2016 otsus nr 14) ja Mõisaküla Linnavolikogu (21. aprill otsus nr 21). Mais 2016 otsustas Tarvastu

Vallavolikogu tulenevalt esmastest läbirääkimistest ja rahvakoosolekult saadud tagasisidest ühinemisläbirääkimised lõpetada jätkates läbirääkimisi vaid Viljandi ja Kolga-Jaani vallaga.

Lähtudes läbirääkimiste ning menetlustoimingute tulemustest, võtsid Abja Vallavolikogu, Halliste Vallavolikogu, Karksi Vallavolikogu ja Mõisaküla Linnavolikogu 15. detsembril 2016 vastu otsused haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks eesmärgil moodustada Abja valla, Halliste valla, Karksi valla ja Mõisaküla linna ühinemisel uus haldusüksus Mulgi vald.

Abja, Halliste ja Karksi valla ning Mõisaküla linna ühinemise eesmärkideks on:

- terviklik ja loogiliselt hästi toimiv, sotsiaalselt, majanduslikult, kultuuriliselt ja territoriaalselt sidus piirkond, mis võtab arvesse ajaloolist asustust, inimeste igapäevaliikumisi ning seab keskmise omavalitsuse tasakaalustatud arengu;
- kõigile elanikele kvaliteetsete ja mitmekesiste avalike teenuste osutamine lähtuvalt nende õigustatud vajadustest ja igapäevateenuste pakkumine kodanikule võimalikult lähedal;
- sotsiaalse turvalisuse tagamine;
- suurem esindus- ja osalusdemokraatia, elanikele paremad võimalused omavalitsusüksuse kui terviku toimimise ja arendamise jaoks oluliste küsimuste üle otsustamisel, kodanikualgatusel põhinevate kogukonnapõhiste initsiatiivide esitamisel ja elluviimisel;
- mulgi traditsioonide ja piirkonna arengupotentsiaali parem kasutamine vallaelanike põhjendatud huvide kaitsel ja ettevõtlikkusele soodsa arenguruumi loomine piirkonna maine ja konkurentsivõime kasvatamiseks;
- omavalitsuse parem majanduslik ja poliitiline suutlikkus läbi kompetentse ning motiveeritud ametnikkonna, tõhusa juhtimise ja laialdase koostööpartnerluseni siseriiklikul kui rahvusvahelisel tasandil;
- Viljandimaa ja Mulgimaa tasakaalustatud areng.

Ühinemisläbirääkimiste käigus avalikustati ühinemislepingu projekt Abja, Karksi ja Mõisaküla vallas ajavahemikul 17. oktoobrist kuni 7. novembrini 2016 ja Halliste vallas 20. oktoobrist kuni 14. novembrini 2016 ühinevate kohalike omavalitsuste veebilehtedel, vallavalitsuses, raamatukogudes, koolimajas ning külamajades. Ühinemisleping oli avaldatud ka Lõuna-Mulgimaa lehes (Abja ja Halliste linna ning Mõisaküla linna ühine ajaleht). Ühinemislepingule esitati neli ettepanekut, nendega arvestamine on kantud ühinemislepingu lisana toodud õiendisse.

Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 7 lõike 8 ja § 9 lõike 6 punkti 3 kohaselt viidi elanike arvamus väljaselgitamiseks Abja, Halliste ja Karksi vallas ning Mõisaküla linnas ajavahemikul 8-11. november ja 13. november 2016 läbi elanike küsitlus. Elanike arvamuse väljaselgitamise tulemused on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Elanike arvamuse väljaselgitamise tulemused

	Hääleõiguslike elanike arv	Vastanuid	Osaluse %	JAH	%	EI	%
Abja	1865	119	6,3	68	57,14	51	42,85
Halliste	1282	64	5,0	44	68,8	20	31,3
Karksi	2925	210	7,18	51	24,3	159	75,7
Mõisaküla	720	72	10,0	33	45,8	39	54,2
Kokku	2002	346	17,3	128	37,0	218	63,0

Allikas: Abja, Halliste ja Karksi valla ning Mõisaküla linna volikogude otsused elanike küsitluste tulemuste kinnitamiseks.

Abja Vallavolikogu esitas 19. detsembril, Halliste Vallavolikogu esitas 12. detsembril, Karksi Vallavolikogu 29. detsembril ning Mõisaküla Linnavolikogu esitas 21. detsembril Viljandi maavanemale taotluse haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks koos Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 9 lõike 9 kohaste dokumentidega.

Viljandi maavanem edastas 30. detsembril oma seisukoha koos maavanemale esitatud ühinemisdokumentatsiooniga Rahandusministeeriumile. Maavanem toetab nimetatud omavalitsuste ühinemist tuues välja, et ühinemise eesmärgid ning ühinemise korraldus ja tingimused on põhjendatud. Ühinemisel moodustub omavalitsusüksus, millel on parem majanduslik ja poliitiline suutlikkus. Parema võimekuse tagab ametnike spetsialiseerumine. Kompetentsem omavalitsus loob võimalused, olla tugev koostööpartner erinevates valdkondades ettevõtjatele ja asutustele nii siseriiklikul kui rahvusvahelisel tasandil. Neli omavalitsust asuvad ajaloolise Mulgimaa territooriumil. Alates 2006. aastast ühendab neid MTÜ Mulgimaa Arenduskoda, mis on omavalitsusi, mittetulundusühinguid ja ettevõtjaid koondav vabatahtlik omaalgatuslik ühendus.

Rahandusministeerium on omavalitsusüksuste esitatud haldusterritoriaalse korralduse muutmise taotlused koos lisadega läbi vaadanud ning toetab taotluses esitatud omavalitsuste haldusterritoriaalse korralduse ja sellega seotud piiride muutmist. Esitatud dokumendid on kooskõlas kehtivatest õigusaktidest tulenevate nõuetega.

Vabariigi Valitsuse nõustamiseks haldusreformi seaduse § 5 lõike 4 alusel moodustatud Lõuna-Eesti piirkondlik komisjon arutas esitatud haldusterritoriaalse korralduse muutmisega seonduvat 9. jaanuari 2016 koosolekul. Komisjon toetab volikogude algatatud ühinemist, kuna taotletava ühinemise tulemusel tekib haldusreformi seaduse kriteeriume, eesmärgi ja territoriaalse terviklikkuse põhimõtet täitev ühtne omavalitsus, mis on positiivse mõjuga haldusreformi eesmärkide täitmisele.

Eelnõu § 1 lõikega 1 muudetakse haldusterritoriaalset korraldust selliselt, et Abja, Halliste ja Karksi valla ning Mõisaküla linna ühinemise teel moodustatakse uus kohaliku omavalitsuse üksus – Mulgi vald.

Halliste Vallavolikogu otsustas 7. detsembril, Abja Vallavolikogu otsustas 14. detsembril, Mõisaküla Linnavolikogu otsustas 15. detsembril ning Karksi Vallavolikogu otsustas 21. detsembril 2016 tehtud taotleda haldusterritoriaalse korralduse muudatust ning kinnitasid ühinemislepingu. Ühinemislepingus on sätestatud, et uus kohalik omavalitsus on avalik-õiguslik juriidiline isik nimega Mulgi vald, mille keskuse asukoha otsustab uus volikogu. Mõisaküla linna territooriumil moodustatakse linnaosa.

Ühinevate omavalitsuste ühinemisdokumendid koos ühinemislepinguga on kättesaadavad:

- 1) Karksi valla dokumendid <http://delta.andmevara.ee/viljandi/dokument/833619>
- 2) Abja valla dokumendid: <http://delta.andmevara.ee/viljandi/dokument/829528>
- 3) Halliste valla dokumendid: <http://delta.andmevara.ee/viljandi/dokument/825117>

- 4) Mõisaküla linna dokumendid: <http://delta.andmevara.ee/viljandi/dokument/830253>

Eelnõu § 1 lõikega 2 määratakse uue moodustuva haldusüksuse nimeks „Mulgi vald“.

Kohanimenõukogu otsustas 20. detsembri 2016 koosolekul Mulgi valla nime moodustatava haldusüksuse nimena mitte toetada, märkides, et Mulgi vald on geograafiliselt ja kultuurilis-ajalooliselt eksitav nimi, hõlmates vaid kolmandikku ajalooliselt Mulgimaast ja vajab seega täiendi lisamist. Kohanimenõukogu on võimalike haldusüksuse nimedena soovitanud kasutada nt Halliste-Karksi ajaloolist kihelkonnanime, Abja-Mulgi või Lääne-Mulgi nime.

Vabariigi Valitsus arutas nimevaidlustega omavalitsuste ühinemise küsimusi 12. jaanuari 2017. aasta valitsuskabineti nõupidamisel ning tegi Rahandusministeeriumile ülesandeks küsida omavalitsustelt haldusüksuse nime valiku kohta täiendavaid selgitusi, miks ei ole valitud kohanimenõukogu soovitatud nime ning kaaluda jätkuvalt kohanimenõukogu pakutud nimevalikuid. Rahandusministeerium saatis vastava kirja omavalitsustele 13. jaanuaril 2017 (riigihalduse ministri 13.01.2017 kiri nr 14-1/00483-7).

Ühinevad vallad esitasid 21.01.2017 ühiskirjas nr 1-8/11 seisukoha, milles esitasid argumentid Mulgi valla määramise poolt. Omavalitsused selgitavad, et nimetus Mulgimaa kujunes 19. Sajandi teisel poolel tähistamaks piirkonda, mis eristus ümbruskonnast kiirema majandusliku edenemise, suurema jõukuse ning hoogsama haridus- ja vaimuelu poolest. Mitmetel põhjustel on levinud väärarvamus, et Mulgimaa hõlmab tervet Viljandimaad. Peale Mulgimaa kihelkondade (Halliste, Helme, Karksi, Paistu ja Tarvastu) moodustavad kultuuriloolise ja keelealalise Mulgimaa nimetatud viis kihelkonda ja mõningane osa Kõpu, Saarde ja Viljandi kihelkondadest.

Omavalitsused on seisukohal, et Mulgi valla nimelise valla teke on ühineva Abja, Halliste ja Karksi valla ning Mõisaküla linna jaoks igati sobilik ning ainuvõimalik järgmistel põhjustel:

1. Nimi „Mulgi vald“ toetab kohanimeseaduses esitatud nõuet, mille järgi tuleb eelistada nime, mis on paikkonnas tuntud ja levinud ning on tähtis aja- ja kultuurilooliselt.
2. Mulgi valla nimi on otstarbekas põlistada valla nimena. Kuivõrd loodav omavalitsus ei hakka hõlmama kogu Mulgimaa, soovivad omavalitsused valla nimeks Mulgi valda, mitte Mulgimaa valda, mis oleks eksitav.
3. Mulgimaa eristumine ja kultuurilooline ning majanduslik tõus sai alguse praegu ühinevates Halliste ja Karksi kihelkondades. Mulgi nimetus on kinnistunud ajapikku just ühineva omavalitsuse territooriumil asuvates kihelkondades.
4. Varasemalt on kiidetud kohanimenõukogu poolt heaks Hiiu valla nimi, mis samuti ei hõlma tervet Hiiu maakonda.
5. Eesti kohanimede leksikon toob ära ühineva omavalitsuse territooriumil kaks Mulgi etnonüümi – üks neist on seotud praeguse Abja (Mulgi talud), teine Halliste (Mulgi talu, Mulgi küla) vallaga.
6. Ühinevad omavalitsused ei soovi kohanimele Mulgi-hargtäiendi, nt Lääne-Mulgi lisamist või muid kohanimenõukogu pakutud hargtäiendiga kohanimesisid, näiteks Abja-Mulgi või Halliste-Karksi. Tulevas Mulgi valla kaks suuremat linna (asustusüksusena linnad) – Karksi-Nuia ja Abja-Paluoja on praegugi rahvasuus kutsutavad enamasti Nuia ja Abja. Nimi „Mulgi“ erinevalt variandist „Lääne-Mulgi“, ei sisalda täpitahti, mis teeb lihtsamaks suhtluse välisriikidega ning toimetamise Internetis. Mulgi valla nimi on lühike, suupärane ja meelde jääv.
7. Ühinevate omavalitsuste vahel valitseb üksmeel moodustatava valla nimeküsimuses. Mulgi valla nimi on juba rahva poolt omaks võetud ja kasutuses.

Tarvastu Vallavolikogu toetas 25. jaanuari 2017 volikogu istungil samuti omavalitsuste ühinemisel Mulgi valla nime.

Rahandusministeerium märgib, et kõik ühinevad omavalitsused pooldasid Mulgi valla nime. Vabariigi Valitsusele ei ole haldusüksuse nime kinnitamisel siduv kohanimenõukogu arvamus (ETHS § 7¹ lg 4), kuid ta võib antud nime küsimust kaaluda. Rahandusministeeriumi leiab, et kuna antud kohanimi ei ole otseses vastuolus kohanimeseaduse nõuetega (võrdle Mulgimaa kui ajaloolis-kultuuriline piirkond), siis tuleks omavalitsuste ühinemine kinnitada omavalitsuse soovitud nimega.

Viljandi maavanem toetab uue haldusüksuse nimena Mulgi valda. Maavanem peab Mulgi valla nime põhjendatuks, sest vald asub ajaloolise Mulgimaa Halliste ja Karksi kihelkondade piirides, mida tuntakse eelkõige ajaloolise Mulgimaana. Mulgi valla territooriumil on Abja-Paluoja linn, mida nimetatakse Mulgimaa pealinnaks või mulkide pealinnaks.

Eelnõu §-ga 2 määratakse uue haldusüksuse piir ning seatakse Maa-ametile ülesandeks korraldada uute piiride kandmine riigi maakatastri kaardile.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määrust nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ Viljandi maakonna linnade loetelust jäetakse välja sõna „Mõisaküla“, valdade loetelusse lisatakse sõna „Mulgi“ ning jäetakse välja sõnad „Abja“, „Halliste“ ja „Karksi“.

Eelnõu §-ga 4 sätestatakse eelnõu määrusena ja selle §-de 1 ja 3 jõustumise tähtpäev. Vastavalt Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 10 lõikele 1 jõustub Vabariigi Valitsuse määrus haldusterritoriaalse korralduse muutmise kohta Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval, kuid §-d 1 ja 3, mille järgi moodustatakse Abja, Halliste ja Karksi valla ning Mõisaküla linna ühinemisel Mulgi vald ja sellest tulenevalt muudetakse haldusüksuste nimistut, jõustuvad ühinenud Mulgi Vallavolikogu valimistulemuste väljakuulutamise päeval.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Eelnõu määrusena vastuvõtmine omab sotsiaalset mõju, samuti mõju majandusele, elukeskkonnale, regionaalarengule ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Haldusreformi eesmärgiks on:

- a) võimekus pakkuda inimestele paremaid avalikke teenuseid (so teenuseosutamise potentsiaali kasv)
- b) tagada piirkondade konkurentsivõime kasv
- c) täita iseseisvalt neile seadusega pandud ülesandeid

Arvestades haldusreformi seaduse kriteeriume, eesmärkide ja territoriaalse terviklikkuse põhimõtet on Abja, Halliste ja Karksi valla ning Mõisaküla linna ühinemisel üheks omavalitsusüksuseks positiivne mõju haldusreformi eesmärkide täitmisele järgmiste asjaolude lõikes.

Ajalooline põhjendatus

Ajalooliselt tuntakse Lõuna-Viljandimaad kui Mulgimaad, mis hõlmab ajaloolisi piirkondi kunagiste Halliste, Helme, Karksi, Paistu ja Tarvastu kihelkondades. Ühendvald asub Viljandi maakonna lõunaosas ja omab pikka ühispiiri Läti Vabariigiga. Abja-Paluoja on nimetatud Mulgimaa pealinnaks. Piirkonna ajalooline ühtekuuluvus võimaldab rahvakultuuri ja kultuuripärandi säilitamist, arendamist ning panustada kogukonna identiteedi kasvu. Mulgi märk on uuele omavalitsusele tugev turunduslik bränd ja ajalooline koostöö toetab uue valla arengut.

Ühinemise mõju elanike elutingimustele ja elanike ühtekuuluvustunne

Inimeste elamine maal sõltub suuresti töö- ja hariduse omandamise võimalustest ja elamine suuremas asulas tähendab reeglina rohkem valikuvõimalusi töölase karjääri, koolivaliku, elukondlike teenuste ja vaba aja veetmise osas. Mulgimaa valdade elujõulisuse kasvuks on oluline nii identiteediga koos kui sellele lisaks ühendada valdade majanduslik ja sotsiaalne potentsiaal. Kuna loodavas omavalitsuses vallavalitsuse funktsioonide täitmine toimub Abja-Paluoja, Hallistes, Karksi-Nuias ja Mõisakülas, st toimib võrgustikupõhine arendustegevus ja teenuste osutamine, siis on ühinemisel head eeldused elukohalähedaste teenuste arendamiseks ning erinevate piirkondade/kogukondade tasakaalustatud arenguks ja laialdaseks koostööks.

Oluline on soodsa ettevõtluskeskkonna tagamine, kohapealse tootmise ja tööstuse areng, maaturismi areng ja sellega seonduvalt uute teenust pakkuvate ettevõtjate tekkimine. Soov on kujundada edukalt toimiv ettevõtjate ja kogukondade koostöömudel, mis annab suuremat lisandväärtust ja seeläbi elanikele paremaid sissetulekuid. Ühendvallas on enam võimalusi kujundada elanike soove arvestades elukeskkonda.

Käimasoleva haldusreformi tulemusena jaguneb Mulgimaa kolme omavalitsusüksuse ja kahe maakonna (Viljandimaa ja Valgamaa) vahel, mis seab mulgi ühtekuuluvustunde edasiarendamisele olulise sihina koostöö võimestamise. Ühtekuuluvus lähtub seniste valdade kogukondlikust koostööst, ülevallaliste ja piirkondlike sündmuste korraldamisest ning ühtse inforuumi tagamisest (mulgi ajaleht jms).

Ühinemise mõju avalike teenuste osutamise kvaliteedile ja haldussuutlikkusele

Ühinevad omavalitsused on eesmärgiks seadnud uue omavalitsuse võimekuse kasvu, mille osaks on kvaliteetsete avalike teenuste pakumine. Kõikides tänastes omavalitsuste keskustes teenuste osutamine jätkub. Tarbijate arvu vähenemise tingimustes on asjakohane uute lahenduste leidmine pakutavate teenuste jätkusuutlikkuse tagamiseks pikas perspektiivis. Juba täna on ühinevatel valdadel häid koostöökogemusi. Näiteks SA Abja Haigla on hooldushaigla, mis juba osutab õendusabi teenust vastavalt kõigi tulevase valla elanikele vajadustele.

Tartu Ülikooli RAKE poolt koostatud uuring (2015) „Era- ja avalike teenuste ruumilise paiknemise ja kättesaadavuse tagamisest ja teenuste käsitlemisest maakonnaplaneeringutes“ lähtub teenuste (nii era kui avalikud, sh nii kohalikud kui riiklikud) olemasolu ja kättesaadavuse loogikast toimepiirkondade määramisel. Analüüs jagab teenuskeskused neljaks: 1. taseme teenuskeskus - kohalikud lihtteenused; 2. taseme teenuskeskus – kohalikud põhiteenused; 3. taseme teenuskeskus – kohalikud kvaliteetteenused; 4. taseme teenuskeskus (toimepiirkonnakeskus) – regionaalsed teenused. Haldusreformi eesmärkidega kooskõlas oleva kohalike teenuste väljaarendamise ja nende iseseisva täitmise põhimõtte tagab vähemalt 3. taseme teenuskeskuse ja selle tagamaa baasil tekkiv omavalitsus.

Viljandimaal on üks kriteeriumitele vastav 4. tasandi teenuskeskus – Viljandi linn. 3. tasandi teenuskeskuseks on kriteeriumi lähedase kliendibaasi suuruse ning kauguse alusel ühinevas omavalitsuses Abja-Paluoja ja Karksi-Nuia ühise Lõuna-Viljandimaa keskusena, milles kohalike kvaliteetteenuste kättesaadavus elanikele on tagatud keskuste vahel omavahel jagatuna. Esimese taseme teenuskeskuse minimaalse kliendibaasi kriteeriumi täidavad Mõisaküla ja Halliste.

Ühinemise üheks peamiseks positiivseks mõjuks on haldussuutlikkuse kasv läbi strateegiliste juhtimistasandi moodustamise ja ametnike spetsialiseerumise väljakujundamise. Kuna uues vallas saab olema neli halduskeskust, siis on oluliseks väljakutseks nende tööle rakendamine ja ametnike kompetentside jagamine halduskeskuste vahel selliselt, et see ei vähenda vallaametnike tööd meeskonnana ja ei tekita juhtimise seisukohalt ebaefektiivsust. Lähtuvalt ametnike spetsialiseerumisest tõusevad konkreetsete ametnike pädevused ja oma valdkonna tundmine, mis võimaldab valla poolt osutada elanike kvaliteetsemat teenindamist ja saavutada meeskonnana suuremat pädevust valla tõhusa juhtimise korraldamisel.

Kohalike omavalitsuste positsiooni arengus iseloomustab Rahandusministeeriumi poolt koostatav piirkondliku potentsiaali indeks, mis võtab arvesse kolme komponenti: inimkapital, majanduslik kapital ja sotsiaalne kapital. Kokku on indeksis kasutusel 19 näitajat. Indeksi koondväärtuste järgi olid tulemused ühinemispirkonna omavalitsusüksustes esitatud alljärgnevas tabelis.

KOV	Koht 2015. aastal	Aastate 2011–2015 keskmine juurdekasvutempo %
Abja vald	100	+0,22
Halliste vald	141	-0,07
Karksi vald	71	+0,29
Mõisaküla linn	209	-0,58

Kõige paremal positsioonil on Karksi vald, mis on ka elanike arvult ühinemispirkonnas suurim. Väärtuspunktidelt järgnevad Abja vald, Halliste vald ja Mõisaküla linn. Potentsiaali juurekasvutempo oli perioodil 2011-2015 negatiivne nii Halliste vallal kui Mõisaküla linnal. Seega on ühinevatel omavalitsustel vaja teha jõupingutusi piirkondliku arengu tasakaalustamiseks. Selleks annab hea aluse keskuste võrgustikul põhineva arengumudeli elluviimine. Ühinemisega kasvab võimekus ääremaastumist peatada ja kujundada võimekus riigi regionaalse arengu tasakaalustamiseks.

Ühinemise mõju demograafilisele situatsioonile

Elanike arv piirkonnas on suhteliselt stabiilne, kuid rahvastiku vananemise tõttu ei ole pikas perspektiivis tagatud rahvastikutaaste loomuliku liikumise teel.

Uue valla soolis-vanuseline koosseis muutub ühtlasemaks, mis võimaldab enam arvestada eri vanusrühmade vajadusi. Kuna omavalitsuste demograafiline struktuur halveneb, siis on vähenemas töötavate isikute arv, mistõttu võib aeglustuda tulumaksu kasv, mis on oluline tuluallikas omavalitsuse eelarves.

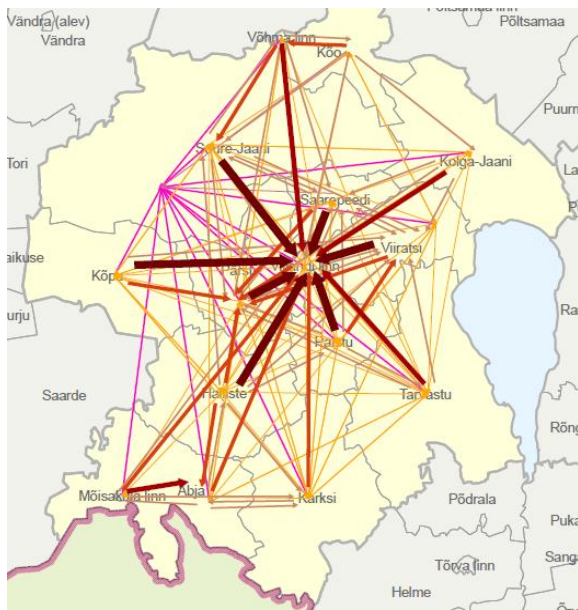
Demograafiliste protsesside suunamine on suuresti riikliku tasandi ülesanne ja kohaliku regionaalpoliitikaga neid protsessi on väga raske mõjutada.

Ühinemise mõju transpordi ja kommunikatsiooni korraldusele

Ühineva omavalitsuse seisukohalt on kõige olulisemaks Valga–Uulu maantee, mis tagab hea ühenduse lähimate väikelinnadega Kilingi-Nõmme, Abja-Paluoja, Karksi-Nuia, samuti Mõisaküla (jääb 3 km kaugusele Valga-Uulu maanteest). Karksi-Nuia–Lilli maantee kaudu on võimalik sõita Läti Vabariiki. Karksi-Nuia asub kõigi nimetatud teede ristumiskohas. Mõisaküla linna läbiv maantee tagab hea ühenduse Läti Vabariigiga. Seega on ühinevate valdade keskused sidusad ja ühinemise käigus on asjakohane ühistranspordi liikumisgraafikud üle vaadata.

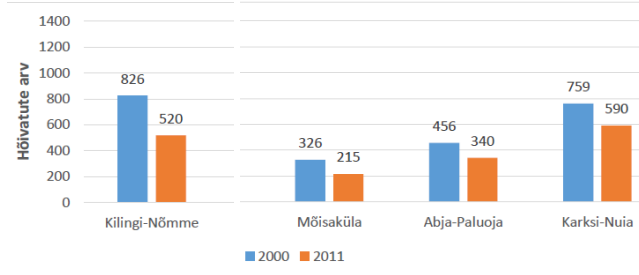
Ühinemise mõju ettevõtluskeskkonnale

Ühinevate valdade tööalast pendelrännet iseloomustab jooniselt on näha, et ühinevate valdade vahel on tööalane ränne ja selles on oluline koht ka maakonnakeskusel Viljandil.

Ühisvalla arengu seisukohalt jääb tähtsaks, et töökohad oleksid jätkuvalt elukohale võimalikult lähedal, et oleks puhas looduskeskkond, mõistlikud elamis- ja töökeskkonna kulud ning hea transpordihendus.

2000. ja 2011. aasta rahvaloenduse põhjal on väikelinnades tööhõive oluliselt vähenenud.

Oluline on, et väikelinnad - Tõrva, Karksi-Nuia, Abja-Paluoja ja Mõisaküla - moodustaksid jätkuvalt Mulgimaa asustussüsteemi stabiilse vundamenti, mis pakub lisaks isikupärastele linnamiljöödele töökohti ja eluks vajalikke teenuseid. Ühisomavalitsuses on piirkondlikku arengut parem koordineerida ja valda kui tervikut investoritele tutvustada ning seeläbi saavutada majanduskasvu piirkonnas.

Ühinemise mõju hariduslikule olukorrale

Ühinemiskiirkonnas on toimiv koolivõrk. Tulenevalt sündimuse vähesusest esimesse klassi minevate õpilaste arv väheneb.

Valla kui organisatsiooniliselt ühtse teenusepiirkonna toimimine

Juba täna on ühinevatel omavalitsustel tugevad omavahelised koostöösidemed ja koostööorganisatsioonid: näiteks Viljandimaa Omavalitsuste Liit, MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut, Mulgimaa Arenduskoda. 2015. aastal sõlmiti Eesti-Läti piiriäärsete omavalitsuste (hõlmab 8 Läti ja 15 Eesti omavalitsust) vahel koostööleping, mis käsitleb paljusid eluvaldkondi (sh turism, sotsiaal ja sport).

Eelnõu ei oma olulist mõju keskkonnale, riigiasutuste korraldusele, riigi julgeolekule ega välissuhetele.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamiseks teostavad ühinevad kohaliku omavalitsuse üksused vähemalt järgmisi tegevusi:

- 1) valla põhimääruse ja vallavalitsuse hallatavate asutuste põhimääruste kinnitamine;
- 2) arengukava kinnitamine;
- 3) üldplaneeringu koostamine;
- 4) eelarvestrateegia ja eelarve koostamine ja kinnitamine;
- 5) muude õigusaktide ajakohastamine;
- 6) ametiasutuste reorganiseerimine jne.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine võib tuua kaasa kulusid kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvetele tööjõukulude osas (eelpoolnimetatud tegevuste teostamiseks, hüvitised võimalike koondamiste puhul), mis on võimalik katta haldusreformi seaduse § 20–23 sätestatud tingimustel ja korras riigieelarvest eraldatavast ühinemistoetusest.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine toob kaasa kulud riigieelarvele. Haldusreformi seaduse § 21 lõike 4 alusel makstakse ühinemise järgselt vähemalt 5000 elanikuga omavalitsustele ühinemistoetust kahekordses määras (100 eurot elaniku kohta). Ühinemistoetuse arvutamisel võetakse aluseks elanike arv rahvastikuregistri andmetel 2017. aasta 1. jaanuari seisuga. Ühinemistoetust arvutatakse iga ühinenud omavalitsusüksuse kohta eraldi ning see ei või olla väiksem kui 300 000 eurot ja suurem kui 800 000 eurot iga ühinenud kohaliku omavalitsuse üksuse kohta.

Rahvastikuregistri andmetel elab 1. Jaanuari 2017. a seisuga Abja vallas 2173 inimest, Halliste vallas 1487 inimest, Karksi vallas 3347 inimest ja Mõisaküla linnas 784 inimest, kokku 7791 inimest. Lahemaa valla moodustumisel on riigieelarvest eraldatava ühinemistoetuse summaks umbes 1 234 700 eurot (300 000+300 000+334 700+300 000) eurot.

Ühinemistoetus eraldatakse arvestades haldusreformi seaduse § 22 kehtestatud ühinemistoetuse maksmise korda. Ühinemise tulemusena moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse ühinemistoetuse suuruse kinnitab Vabariigi Valitsus korraldusega.

Valla- või linnavalitsus peab ühinemistoetuse saamiseks esitama ühe kuu jooksul pärast ühinemise käigus moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamist Rahandusministeeriumile ühinemistoetuse eraldamise taotluse, milles selgitab ühinemistoetuse kasutamise vastavust kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse § 6 lõikele 2.

6. Määruse jõustumine

Eelnõu on kavandatud jõustuma Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval, välja arvatud eelnõu §-d 1 ja 3. Nimetatud sätted jõustuvad kohaliku omavalitsuse volikogus valimistulemuste väljakuulutamise päeval.

Eelnõu jõustumise tähtajad on sätestatud Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 10 lõikes 1.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu ei saadeta eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastusringile, kuna see ei puuduta otseselt teiste ministeeriumite valitsemisala. Samuti ei saadeta seda kooskõlastamiseks üleriigilistele kohaliku omavalitsuse üksuste liitudele, kuna tegemist on omavalitsuste omaalgatusliku ühinemise otsustamisega, mille puhul ei ole vajadust teiste ühinemisega mitteseotud omavalitsuste arvamust küsida.